

סוריה בצל המלחמה באיראן: מיצוב מחדש וניצול הזדמנויות אזוריות

כרמית ולנסי | גיליון 2124 | 29 במארס, 2026

סוריה שבהנהגת אחמד א־שרע אינה צד ישיר במלחמה בין ארצות הברית וישראל לאיראן. עם זאת, היא אינה ניטרלית ופאסיבית. הגם שסוריה אינה מעורבת ישירות בלחימה, במישור הדיפלומטי ניכרת פעלתנות ענפה של דמשק תוך מאמץ לנצל את המשבר האזורי כדי להתרחק מהציר האיראני, להשתלב מחדש במערכת האזורית ולהציג עצמה כשחקן קונסטרוקטיבי ובעל ערך. במקביל, סוריה מעבה את כוחותיה ומגבירה את פעילותה בגבולות, במיוחד מול חזבאללה בלבנון ובדרום סוריה. עם זאת, בפניה מגבלות משמעותיות – חולשת המדינה, איומים משחקנים חיצוניים וסיכונים להסלמה עם ישראל. באחרונה המחישו תקריות בדרום סוריה את פוטנציאל החיכוך ואת מורכבות היחסים בין דמשק לירושלים. מבחינת ישראל, מתחייב איזון בין הרתעה לבין בחינת הזדמנויות לשיתוף פעולה ולקידום יציבות אזורית.

בעוד המלחמה עם איראן מסלימה וזולגת לזירות נוספות באזור, סוריה איננה צד ישיר בלחימה אך השלכותיה ניכרות עליה. למעשה, סוריה אינה עומדת מן הצד. תחת הנהגתו של א־שרע, סוריה מאמצת דפוס פעולה שניתן להגדירו כניטרליות אקטיבית, כלומר, הימנעות ממעורבות ישירה בלחימה לצד אקטיביות דיפלומטית וביטחונית, המאפשרת לדמשק לנצל את המשבר האזורי לשם ביסוס מעמדה ומיצובה מחדש בזירה המזרח תיכונית.

המפנה הבולט ביותר בהקשר זה בא לידי ביטוי ביחסה של סוריה לציר האיראני. בעידן אסד, סוריה שימשה חוליה מרכזית בציר ההתנגדות והיוותה מרכז לוגיסטי וטריטוריאלי להעברת אמצעי לחימה, לפריסת כוחות איראניים ולפעילות חזבאללה. לאחר נפילתו בדצמבר 2024, איראן נאלצה לפנות את רוב נכסיה וכוחותיה מסוריה ומאז היא נתפסת יותר ויותר כאיום מרכזי של המדינה הסורית. מימיו הראשונים בשלטון, משטר א־שרע נאבק בחזבאללה ופעל לסכל הברחות אמל"ח משטחו. לפיכך, המאמץ האמריקאי-ישראלי לבלום את איראן ולהחלישה עולה בקנה אחד עם האינטרס הסורי.

כפי שארע במלחמת 12 הימים ("עם כלביא") עם איראן בקיץ 2025, גם הפעם סוריה משמשת מסדרון אסטרטגי ומאפשרת חופש פעולה אווירי ישראלי ואמריקאי בשטחה, בעיקר לצורך יירוט איומים איראניים. אם ביוני 2025 מדובר היה יותר בהעלמת עין מהפעילות הישראלית ואפשר גם מהיעדר יכולת בחירה מצידה של דמשק, הרי שבמלחמה הנוכחית ניתן להניח כי קיימת מידת תיאום ושיתוף פעולה מצידה, זאת לאור הידוק היחסים עם ארצות הברית.

מאמץ דיפלומטי מחושב

ההימנעות מפעולה צבאית ישירה של סוריה אינה מעידה על פסיביות. המערכה הדיפלומטית העצימה שנוקט א־שרע מתחילת המלחמה, הבאה לידי ביטוי בשיח ישיר ומתמשך עם שלל מנהיגי האזור וכוללת גינוי לתוקפנות האיראנית והצבעה על הסכנה שהיא מהווה ליציבות האזורית – מעידים על ניסיון לנצל את המלחמה כדי להציג את סוריה כשחקן נכסי וקונסטרוקטיבי.

כלפי ארצות הברית, מתן אפשרות לעשות שימוש במרחב האווירי הסורי בתקיפות על איראן (על אף הפגיעות הנגרמות לחיי אדם ולרכוש) נועד לבסס את דימויה של סוריה כשותף אחראי, הראוי להמשך תמיכה פוליטית וכלכלית. בתוך כך, ביקורו הצפוי של א-שרע בלונדון ובברלין, הנושא משמעות מדינית, מאותת על המשך קו אקטיבי גם מול אירופה.

בזירה האזורית, דמשק מאותתת על רצונה להשתלב במחנה הסוני, הטבעי לה, תוך הדגשת מסר בדבר ניתוקה המוחלט מהציר האיראני. שורת מגעים דיפלומטיים עם ערב הסעודית, איחוד האמירויות, קטר, לבנון, ירדן ואזרביג'אן, משקפת מאמץ מתואם לא רק לייצר לגיטימציה אלא גם כדי להמחיש את פוטנציאל הנכסיות הסורית. כך, על רקע האיומים על נתיבי השיט בים האדום, א-שרע מציג את סוריה כציר יבשתי חלופי שיכול לחבר בין המפרץ לים התיכון, מעלה הצעות להקמת מנגנוני תיאום ביטחוניים אזוריים, ואף רעיונות להקמת חדר מבצעים משותף עם מדינות המפרץ.

מול ישראל, הגם שהיחסים בין המדינות מורכבים יותר, אפשר שסוריה מנסה להמחיש את היתרונות הטמונים בהסדרה ביטחונית בכל הנוגע למאבק באיראן ושלוחיה - גם ביום שאחרי המלחמה.

פעלתנות ביטחונית בגבולות

גבול סוריה לבנון

על רקע דיווחים בדבר פעילות חזבאללה סמוך לגבול הסורי - כולל ירי ארטילרי והעברת תגבורות - הצבא הסורי החל לחזק את נוכחותו באזור. לאחרונה אף עלו סימנים המעידים על כוונה התקפית סורית מול חזבאללה, הכוללת פלישה ללבנון ובחינת אפשרות לייצר רצועת חיץ לאורך הגבול. אם מהלך כזה יתממש, הוא עשוי להוות שינוי משמעותי, שכן יצביע על אודות נכונות סורית לפתוח חזית לחימה מול חזבאללה, להגביל את חופש הפעולה שלו ואת השפעתו. [על פי דיווח שהתפרסם ברויטרס](#) (17 במארס), ארצות הברית עודדה את סוריה לשקול פעולה נגד חזבאללה, כולל אפשרות של פריסת כוחות במזרח לבנון, כחלק ממאמץ רחב לבלום את השפעת איראן. עם זאת, דמשק מהססת לנקוט צעד בכיוון זה מחשש להיגררות לעימות אזורי רחב ולהחרפת מתחים פנימיים ועדתיים. בשטחה זמן קצר לאחר הפרסום, השליח האמריקאי המיוחד לסוריה, טום בארק, הצהיר כי מדובר בדיווח שקרי ולא מדויק.

מכל מקום, במערך השיקולים של א-שרע מדובר במהלך מורכב ורווי סיכונים. הצבא הסורי עדיין מצוי בתהליך בנייה, יכולותיו מוגבלות, הוא מתמודד עם אתגרים פנימיים ועסוק בשילוב הכוחות הכורדיים בצפון-מזרח ובשליטה באזורים פרופריאליים. בנוסף, העמדה הטורקית נגד מעורבות סוריה בלבנון מהווה רכיב מרכזי בשיקוליו. ולבסוף, א-שרע אינו יכול להרשות לעצמו להתפס כפועל בשירות האינטרסים הישראליים - נרטיב שכבר מהדהד ברשתות החברתיות בסוריה. בראייה ישראלית, ספק אם מהלך כזה ייתפס כחיובי. על פניו, מאבק סורי בחזבאללה ופתיחת חזית נוספת נגדו עשוי לתרום להחלשת הארגון, אולם לנוכח החשדנות הישראלית כלפי אופיו וכוונותיו של א-שרע, אפשר שמהלך כזה דווקא ידליק נורה אדומה לגבי התעוזה של הנשיא החדש ולאותת על אודות כוונות התקפיות בעתיד - אולי גם נגד ישראל. ולכן, גם אם הייתה חשיבה ראשונית בסוריה לבצע פעילות התקפית נגד חזבאללה, במערך השיקולים נדמה שהעלות, ובכלל זאת חשד ישראלי מאפשרות זו, גברה על התועלת.

ואכן, בשיחותיו עם מנהיגי האזור הבהיר א-שרע כי עיבוי כוחותיו יועד למטרות הגנתיות בלבד. בשיחת טלפון משולשת עם נשיאי צרפת ולבנון הביע א-שרע את תמיכתה המלאה של סוריה ביציבותה וביטחונה של לבנון ובמאמצי ממשלת לבנון לבסס ריבונות ולפרק את ארגון חזבאללה מנשקו. במהלך השיחה קרא א-שרע לפתוח פרק חדש ביחסי סוריה-לבנון, שיתבסס על שיתוף פעולה ותיאום בין שתי המדינות באופן שישרת את האינטרסים של שתיהן.

גבול סוריה-ישראל

התמונה מורכבת אף יותר בכל הנוגע למצב בדרום סוריה וליחסים עם ישראל. מצד אחד, ניכר כי דמשק נוקטת צעדים חיוביים - מעבר למתן חופש פעולה בשמיה האזוריים, כוחות הביטחון עיבו נוכחות על מנת לייצר, לטענתם, "קו ביטחון", באזור קוניטרה, כדי למנוע פעילות של גורמים המזוהים עם איראן ושלוחיה נגד ישראל ולצמצם פרובוקציות שעלולות לגרום תגובה ישראלית. מצד שני, המהלך [נתפס בישראל כניסיון של א-שרע לנצל את המערכה נגד איראן וחזבאללה ולהגביר כוחות על מנת לפגוע בדרוזים, מה שהוביל להעברת מסרי אזהרה שלא לנצל את המצב](#).

כשבועיים לאחר מכן, המתחות בין הצדדים גברה ולראשונה מאז יולי 2025 ישראל תקפה יעדים של הצבא הסורי (20 במארס). הרקע לתקיפה נעוץ בעימות אלים בין קבוצות חמושות דרוזיות לבין כוחות המשטר. מקורות בסווידא דיווחו על אודות חילופי אש ברף המערבי של סווידא בין כוחות ביטחון פנים סוריים לבין יחידות של "המשמר הלאומי" - כוח חמוש

המזוהה עם מנהיג הדרוזים באזור, שיח' חיכמת אל-הג'רי. בגילוי דעת שפרסם נכתב כי כוחות הטרור של ממשלת דמשק ביצעו סדרה של התקפות שיטתיות נגד תושבי ההר, החל מחטיפות ועד להתקפות באמצעות טילים ומזל"טים. עוד נאמר כי באירועים נהרגו שבעה בני אדם, ואחרים נחטפו ונעצרו על ידי כוחות הביטחון. משרד הפנים הסורי מצידו הודיע כי מדובר היה במבצע מיוחד שנועד לסכל ניסיון להבריח נשק ותחמושת לקבוצות פורעי חוק. מקורות מקומיים דיווחו כי גורמים בדואים העבירו מידע מקדים, שאפשר לכוחות לבצע מארב מתוכנן וקטלני נגד הדרוזים. בתגובה, ישראל תקפה בסיסים ומחסני אמל"ח המשמשים את דיביזיה 40 של צבא סוריה החדש. החיכוכים בין כוחות סורים לדרוזים הם עניין שבשגרה בחודשים האחרונים, ולכן העיתוי – הן זה של המהלך הסורי והן של התגובה הישראלית בצל המלחמה האזורית – מעורר שאלות.

מהזווית הסורית, ניתן להעריך כי המשטר ניסה לנצל את הסחת הדעת הישראלית והאזורית כדי לקדם מהלך פנימי: לסגור חשבון עם "המשמר הלאומי" היוזם היתקלויות עם כוחותיו, משתלט על סיוע הומניטארי נוקט מעשי בריונות ואחראי על סחר באמל"ח ובסמים. כפי שעשה מול הכורדים בצפון מזרח, א-שרע מעוניין לבסס ריבונות ושליטה הדרגתית גם על אזור דרום סוריה.

מהצד הישראלי, הגם שמדובר היה בעימות מקומי בין חמושים, ללא פגיעה באזרחים דרוזים (מה שמעלה ספק אשר לצורך להתערב בעניינים פנימיים בסוריה), אפשר שישראל רצתה לעצור את כוחותיו של א-שרע לפני שהאירוע יהפוך לעימות רחב היקף שיסתיים בטבח המוני, כפי שארע ביולי 2025. אחרים יטענו שהעובדה שישראל לא תקפה עד כה מעידה על כך שהיא זו שמנצלת את הקשב האזורי והבינלאומי לאיראן כדי להמחיש פעם נוספת את כוח ההיזק שלה בסוריה ולהזהיר את א-שרע מצעדים לא רצויים מול הדרוזים ובכלל. גורמים סורים טוענים כי ישראל ביקשה להגביר מתח מול דמשק כדי להרחיק את עצמה מההסכם הביטחוני שהאמריקאים שואפים לקדם ושיוביל לנסיגה ישראלית משטח סוריה. ובינתיים, התקיפה זכתה לשורת גינויים מצד טורקיה, קטר, מצרים, ירדן, ערב הסעודית, כווית והליגה הערבית שהביעו מחאה נוכח "הפרת ריבונותה של סוריה". יצוין, עם זאת, כי מעבר לגינוי הצפוי של ממשלת סוריה את ישראל, גורמים במשרד הפנים נשלחו לתדרך את אנשי ביטחון הפנים במערב סוודא, ייתכן כדי לרסנם להבא.

השלכות אזרחיות וכלכליות

לצד השלכות הביטחוניות, למלחמה בין ישראל לאיראן נודעות גם השפעות כלכליות ואזרחיות משמעותיות על סוריה. בראש ובראשונה, השיבושים באספקת אנרגיה, ובעיקר בזרימת הגז, החמירו את משבר החשמל במדינה, עם ירידה חדה בזמינות האנרגיה לאחר תקופת שיפור קצרה. הפסקת ההזרמה ממצרים דרך ירדן גרמה צניחה של כ-50 אחוזים בשעות אספקת החשמל בסוריה, גם היא לאחר תקופת שיפור קצרה בתחילת השנה.

במקביל, אי היציבות האזורית מעכבת את תהליך השיקום הכלכלי השברירי, תוך פגיעה במסחר וביכולת למשוך השקעות ולייצר צמיחה. האוכלוסייה האזרחית חווה הרעה בתנאי החיים, ירידה בשירותים בסיסיים ולחצים חברתיים גוברים, במיוחד על רקע חזרת אלפי פליטים סורים מלבנון והעומס הנוסף על התשתיות המוגבלות ממילא. כל אלו עלולים להחריף את חוסר היציבות הפנימית בסוריה ולהרחיב ביטויי התנגדות אזרחיים.

על רקע זה, נא א-שרע לרגל עיד אל-פיטר בארמון העם בדמשק נועד בבירור לבלום את הלחצים סביב המשבר הכלכלי ולהשיב את אמון הציבור. בנאום, שנישא בפני בכירי המשטר ונציגים מקהילות שונות, בחר א-שרע להדגיש את הישגי ממשלתו, תוך ניסיון למסגר את המצב הכלכלי כמצוי בתהליך שיפור ולא כמשבר מתמשך. הוא הודה בקיומם של אתגרים משמעותיים, אך הדגיש שמדובר ב"שלב מעבר" והזהיר מפני ניסיונות לערער את היציבות מבפנים בתקופה רגישה זו.

משמעויות

אחמד א-שרע הוא מנהיג מתוחכם ואופורטוניסט, הפועל במרחב תמרון מוגבל על ידי שיקולים אידאולוגיים ולחצים מבסיס התמיכה שלו - מה שמחייב אותו לאזן בין פרגמטיזם מדיני לבין שמירה על לגיטימציה פנימית. על רקע המלחמה והשינויים במאזן הכוחות האזורי בעטייה, הוא מזהה הזדמנות אסטרטגית להגביר את עוצמתה, השפעתה ומעמדה של סוריה, להתרחק מהציר האיראני ולהשיב את מדינתו לחיק העולם הערבי, ואף למקם אותה מחדש במרכזו - כשחקן רלוונטי ובעל נכסיות אזורית במישור הביטחוני ובמישור הכלכלי כאחד.

עבור ישראל, מציאות זו מציבה דילמה מורכבת. מחד גיסא, חוסר האמון כלפי המשטר החדש נותר עמוק ומוצדק, במיוחד לנוכח עברו של א־שרע והבסיס האידאולוגי הג'האדיסטי שממנו צמח. מאידך גיסא, מתפתחת אפשרות - גם אם מוגבלת ושברירית - לזהות בסוריה שחקן בעל אינטרסים חופפים חלקית לאלה של ישראל, במיוחד לגבי בלימת ההשפעה האיראנית וריסון חזבאללה, ואף לבחון אפשרות לרתום אותה, בגיבוי אמריקאי, לערוצי פעולה שיתרמו ליציבות אזורית.

במצב זה, מדיניות ישראלית אפקטיבית תידרש לשלב בין זהירות לניצול הזדמנויות. מצד אחד, יש להמשיך ולשמור על חופש פעולה צבאי ועל יכולת תגובה מהירה לכל איום - כפי שהוכח היטב בשנים האחרונות. מצד שני, יש מקום לבחון דרכים לרתום את סוריה, גם אם באופן עקיף ומדורג, לכיוונים שישרתו אינטרסים ישראליים. שימור ערוצי תקשורת, מניעת הסלמה לא הכרחית ועידוד מגמות פרגמטיות בדמשק עשויים לתרום ליציבות אזורית רחבה יותר. אם סוריה אכן תתמיד במסלול פרגמטי, ישראל עשויה להפיק מכך תועלת אסטרטגית. אם תסטה ממנו - ישראל כבר הוכיחה כי היא יודעת היטב לזהות איום ולהגיב בעוצמה.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט.